

Qalib lider Münxendə: xarici siyasətin yeni mərhələdə ilk sınağı

I MƏQALƏ

XXI əsrin Qalib lider nümunəsi

Qalib lider Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tam bərpa edən dövlət başçısı və müzəffər Ali Baş Komandandır. Eyni zamanda, Qalib lider xilasedici, birləşdirici və qurucu şəxsiyyətdir. Qalib gəlmək həmişə tarixi mahiyətlidir: hər dövrün özünəxas qələbə fəlsəfəsi vardır. XXI əsrin geosiyasi turbulentiyyəti, sosial-iqtisadi və mədəni qloballaşması, müxtəlif böyük dövlətlərin öz dünyalarını yaratmaq uğrunda amansız savaşıması və millətlərin öz müstəqil dövlətlərini qurmaq üçün ölüm-dirim mübarizəsini aparması öncəki tarixi mərhələlərdən fərqli Qalib lider nümunəsi tələb edir!

Doğrudan da, zamanənin bu cür qarışıq bir dinamikasında hər an mənəvi və intellektual fəziləti (xeyirxahlıq, quruculuq, bərabərlik, mənəviyyətləri fəth etmək olduqca çətin işdir. Üstəlik, əgər dövlətə və cəmiyyətə qarşı müxtəlif tərəflərdən qərəzli təsirlər olursa, bu, ikiqat mürəkkəb vəzifədir. Lakin XXI əsrdə uğurlu lider olmaq üçün ən çətin və böhranlı situasiyalarda belə qalib gəlməyi bacarmaq lazımdır.

Azərbaycanın yaşadığı geosiyasi tale prizmasında qalib gəlməyin şərtləri bir qədər də konkretləşir. Onun ideya tərəfi 2023-cü ilə qədər olan milli ideyada ifadə olunmuşdur: ərazi bütövlüyünü bərpa etmək və bütün ölkə ərazisində suverenliyi tam təmin etmək! Bu, bizim seçiminiz deyildi – XX əsrin sonu XXI əsrin başlanğıcının geosiyasi dinamikasının dik-təsi idi. Azərbaycan lideri Heydər Əliyev bu çağırışı “bir millət, iki dövlət” kəlamı çərçivəsində “hər yerdə, hər zaman, tam müstəqillik, üçrəngli bayrağın yüksəlişi” qətiyyətli mövqeyi ilə qəbul etdi. Bununla Avrasiya məkanında ümummilli liderlik nümunəsini yaratdı!

XXI əsrin başlanğıcından Heydər Əliyevin siyasi varisi XXI əsrin çağırışlarının burulğanında yeni liderlik nümunəsini yaratmağa başladı. Bunun əlamətlərini dünya Qarabağı Azərbaycan Ordusunun 44 günə bir sıra böyük dövlətlərin caynağından tam xilas etməsində gördü! Ancaq onlar dayanmadılar və ikinci cəhdi etdilər. Bu halda da Azərbaycan 23 saat 41 dəqiqəyə işğalçıları darmadağın etdi! Bununla Azərbaycan lideri İlham Əliyev

Cənubi Qafqazda ilk olaraq Qalib lider kimi özünü təsdiq etdi!

Bütün bunlara görə, Prezident İlham Əliyevin yenidən dövlətə başçı seçilməsindən sonra Münxənə səfərini böyük maraqla gözləyirdilər. Bunu şərti olaraq İlham Əliyevin Azərbaycan üçün elan etdiyi yeni mərhələdə ilk siyasi-diplomatik sınağı kimi qəbul edə bilərik! Bu tezis mənə miqyasını, məzmun genişliyini və ideya missiyasını anlamaq üçün Münxen Təhlükəsizlik Konfransının nə demək olduğu üzərində bir qədər geniş dayanmaq lazımdır.

Münxen konfransı: təhlükəsizlik platforması

Bu proses 1963-cü ildən başlamışdır. Təhlükəsizlik üzrə ekspertlər, siyasilər, diplomatlar, hərbcilər, iş adamları, qeyri-hökumət təşkilatları sərbəst şəkildə rəsmi məhdudiyyət olmadan qlobal təhlükəsizliyin aktual məsələlərini müzakirə edirlər. Konfrans bu növ tədbirlər sıra-

sında dünyada ilk sıradadır. Təşkilatçı Münxen konfransı Fondudur.

Konfransın təşkilatçılığını 1998-ci ilə qədər alman nəşriyyatçısı Evald-Henrix fon Kleyst-Şmensin etmişdir. 1999-cu ildən bu rolunu Helmut Kolun keçmiş məsləhətçisi Horst Tülçik yerinə yetirmişdir. 2009-cu ildən rəhbərliyi Volfqanq İşinger öz üzərinə götürmüşdür. 2022-ci ildə təşkilatçılığı A.Merkelin xarici məsələlər üzrə məsləhətçisi Kristof Hoysqen etmişdir. 2024-cü ilin konfransının da sədri K.Hoysqen olmuşdur.

Bu, sayca 60-cı konfrans idi. Fevralın 16-18-i arası keçirilmişdir. Tədbirdə 150-dən çox dövlət və hökumət başçıları, xarici işlər və müdafiə nazirləri iştirak etmişlər. Ənənəvi şəkildə, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı öncəsi ekspertlər məruzə hazırlayırlar. Builki məruzə “Lo-se-Lose?” adlanır, yəni “hamı uduzur?” BMT-nin Baş katibi A.Quterriş konfransın açılışında deyib ki, məruzənin başlığına sual işarəsi qoymamaq da olardı. Yeni real olaraq bütün dünya üçün təhlükə-

sizlik ciddi problemə çevrilmişdir. Onların sırasında Yaxın Şərqdə İsrail-Fələstin, Şərqi Avropada isə Rusiya-Ukrayna savaşı xüsusi yer tutur. Və hər ii münəqışə üzrə müsbət real nəticə yoxdur. Bu da bütövlükdə dünya nizamını pozur, xaos artır, təhlükəsizlik sistemi “sabun köpüyü kimi dağılır!” Əgər proses hər bir böyük dövlətin ancaq öz maraqları naminə davranışı fonunda davam etsə, dünyada hər bir dövlət uduzacaq və bəşəriyyət aşınmaya məruz qalacaq. Bununla da Münxenin müasir, dəbdəbəli və rahat “Bayerischer Hof” otelinin siyasi mənzərəsi rahatsızlıq verən “qaranlıq məkan” xatırladırdı.

Uğurun “uzaq, yaşıl adası”

Məhz belə bir dövərdə Azərbaycanın regional və qlobal miqyasda atdığı addımların əhəmiyyəti bütün dünya üçün daha da artmışdır. Bunu Münxendə Prezident İlham Əliyevə göstərilən diqqətdən, ifadə edilən böyük maraqlardan və

əməkdaşlığa canatmalardan hiss etmək mümkün idi. İlham Əliyev, sözün həqiqi mənasında, Qalib Lider kimi qarşılanmış və diqqət mərkəzində olmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti ilə ABŞ Dövlət katibi, Almaniya Kansleri, müxtəlif ölkələrin prezidentləri, tanınmış diplomatlar danışıqlarda son dərəcə sayğı nümayiş etdirmişlər. Dünya mediası bu bağlılıqda onu vurğulayı ki, görüşlərin təşəbbüskarı Azərbaycan tərəfi olmamışdır. Qarşı tərəf danışmaq arzusunu dilə gətirmişdir. Hər bir danışıqda da Azərbaycanın müəyyən etdiyi müzakirə sərəhədi gözlənilmişdir. Məsələn, ABŞ Dövlət katibi və ya Almaniya Kansleri Azərbaycan rəhbərini qane etməyən şərtləri dilə belə gətirməmişlər.

A.Şolts N.Paşınıyanı İ.Əliyevlə görüşdürmək üçün E.Makronu arxa plana atmışdır. Rəsmi Parisin cidd-cəhdlərinə baxmayaraq Bakı Fransanın iştirakını istisna etmişdir. Bu dəfə Münxendə Almaniya tərəfi də danışıqların iştirakçısı statusunda deyildi – Berlin sadəcə görüşü təşkil etmişdir. Bununla, təbii ki, Avropa İttifaqı (AI) müəyyən diplomatik uğur qazanmışdır. Çünki müəyyən müddətdir ki, arası kəsilmiş və Fransanın bərhad fəaliyyəti nəticəsində dayandırılmış danışıqlar prosesi məhz Avropada bərpa olunmuşdur.

Danışıqlarda elə bir ciddi irəliləyiş olmasa da, tərəflər sərəhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası ilə bağlı komissiyaların yaradılması haqqında ortaq ilkin razılığa gəlmişlər və sülh danışıqlarını davam etmək fikrində bir olmuşlar.

Hər şeydən öncə, Azərbaycanın dövlət olaraq və Prezident İlham Əliyevin şəxsiyyət kimi nüfuzunun daha da yüksəlməsi faktını vurğulamaq lazımdır. Andıçmə mərasimindəki nitqi ilə Azərbaycan Prezidenti müasir dövrün uğurlu liderlərindən olduğunu bütün dünyaya bir daha sübut etmişdir. Hər meydanında qalibiyyət, postmüharibə mərhələsində isə siyasi-diplomatik sferada çox ciddi və əhəmiyyətli uğurlar əldə edən Azərbaycan dövləti artıq dünya geosiyasi mənzərəsində “yaşıl ada” kimi görünür və Cənubi Qafqazı qoruyur, sabitliyin pozulmasına imkan vermir. Təbii ki, bu müsbət və ümidverici vəziyyətin memarı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdir. Ona görə də Münxendə aydın görünürdü ki, danışıqların moderatoru Prezident İlham Əliyevdir.

Bütün bunların fonunda Azərbaycanın artıq qlobal miqyasda ciddi geosiyasi aktora çevrildiyi aydın olur. Həmin kontekstdə Prezident İlham Əliyevin görüşlərdəki fikirlərinin miqyası və məqsədini dərinləndirən anlamaq son dərəcə vacibdir. Xüsusilə, Azərbaycan Prezidentinin ATƏT, dövlətlərarası əlaqələr və sülh danışıqlarının formatı haqqında irəli sürdüyü tezislər çox maraqlıdır, prinsipli məqamları özündə əks etdirir.

(ardı var)

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru